

НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМА СРПСКО-КРАЂЕВСКА

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА И СВЕ ПОШТЕ У СРБИЈИ

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ ЗА ЦЕО ОВАЈ САЗИВ:

ЗА СРБИЈУ . . . . . 5 ДИНАРА

ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ТОЛИКО ИСТО С ДОДАТКОМ ПОШТАРИНЕ

УРЕЂУЈЕ СЕКРЕТАР СКУПШТИНСКИ
РАЊКО ПЕТРОВИЋ

БРОЈ 19

СРЕДА 7 ЈУЛА 1893

ГОДИНА III

21 САСТАНАК

27 јуна 1893 у Београду

ПРЕСЕДАВАО ПОТПРЕСЕДНИК,

Дим. Катић

СЕКРЕТАР,

Милош Марковић

Почетак у 8 часова и 50 мин.

Присутна су била господа министри: председник министарског савета, министри: финансија и народне привреде.

Потпредседник — Отварам седницу и молим вас, да изволите чути протокол двадесетог састанка.

Секретар Никола Николић чита.

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочитани протокол? (Прима). —

Изволте чути молбе и жалбе, које су Скупштини упућене.

Секретар Милош Марковић чита:

Јелена, удова пок. Ж. Темовића из Рудника, Јефта Трифунац из Алексинца — моле за државну помоћ;

Јовица М. Бондулић и Живко Павић — моле да буду повраћени у службу;

Милован Михаиловић, нисар код истражног судије, моли да му се уваже извесне године службе;

Спасоје Пауновић из Гугља, моли да му се врати имање, продато за порезу;

Панта Станојловић из Даросаве, моли да му не врећу вућу са земље, која је продата за порезу;

Давид Симић и још 11 трговаца из Београда, моле да се из предложеног закона о трошарини изостави одредба члана 16;

Коста Недић, учитељ у пензији, моли да му се повисе пензија; и

Мелентије Српић из Богосавца, Данило Јелисавчић и Алекса Абдулић, практиканти и Марија Козланска из Београда, жале се на поједине власти.

Потпредседник — Све ове молбе и жалбе упућују се одбору за молбе и жалбе. —

Част ми је извести Народну Скупштину, да је се вратио са одсуства Андра Степановић посланик, а да сам дао

по три дана одсуства г. Ђоки Анђелковићу, Мики Поповићу и Мики Косовљанину. —

Сад прелазимо на дневни ред. На дневном је реду пројужење претреса закона о трошарини. На реду је члан 16, који је враћен одбору. Молим г. известиоца да заузме своје место.

Известилац Никод. Милетић — По предлогу Михајла Поповића чл. 16 враћен је одбору да се измени и одбор је с погледом на предлог учинио измену члана 16, који ће гласити овако:

Члан 16. Чим овај закон ступи у живот, министар финансија наредиће попис затечених трошаринских предмета у земљи, и трошарину на њих по овом закону наплатити по одбитку већ плаћене трошарине по досадашњем закону.

„Одредбе члана 6 овог закона вреде и овде. На оне пак предмете, на којима је трошарина овим законом смањена, а који се приликом пописа затеку као раније увезени и трошарином оптерећени вратиће се више наплаћена трошарина. Као доказ за више наплаћену трошарину, важиће само званични документи. Ови документи не могу бити ранијег датума од 40 дана, од дана кад овај закон у живот ступи.

„Ко не пријави одмах надлежној полицијској власти затечену количину, или неистинито, т. ј. у мањој количини пријави, узеће му се поред наплате трошарине на ухваћену количину још пет пута толика сума у име казне.

„За ове случајеве не вреди одредба члана 6 овог закона.“

Димитрије Ђирковић — Ја нисам могао да се сложим са одбором због онога додатка, где се каже, да ће ти документи важити најдаље за 40 дана, јер то значи да онај трговац, који је пре 40 дана набавио робу, да се томе неће вратити ништа. Нама је свима познато, господо, да трговци не могу за 40 дана своју робу да продају, јер има робе, која лежи и за годину дана непродата, јер трговци донесу по већу количину робе, која им лежи и по дуже времена, и с тога ја држим да овој тачци нема места, ако хоћемо праведно да судимо, иначе ако хоћемо ствар да извитоперимо, те да се ништа не врати онима, који су платили трошарину. С тога бих ја предложио да се плаћена трошарина по досадашњем закону врати свима на све оне артикле, који по овом закону неће више трошарину плаћати, а тако исто да се врати и она разлика што ће се од сада по овом закону мање плаћати, а рок од 40 дана да се укине, с тога сам против овог додатка.

Митар Мићовић — Мени се чини, да је врло погрешно да се каже, да су документи оверени влашћу.

Ево од куда трговац не може да има те документе оверене влашћу. Он узима робу од трговца, који су платили већ трошарину на своју робу, и он му онда продаје робу рачу-

нећи му ту и плаћену трошарину, недајући му уз то никаква документација оверена влашћу.

Ђока Брачинац — Овим предлогом г. Михаила Поповића учињена је само једва забуна у пројекту законском, јер мени изгледа да ће овде према нашој пословици бити тежа дара него масло, јер ће више коштати те пописне комисије, него што ће бити прихода за државну касу.

Ја мислим, да све нас треба да руководи правичност, и ако се будемо њоме руководили, онда би овај предлог г. Мике Поповића требао да отпадне у интересу правде и у интересу државне касе.

Ја молим 10 посланика да ме у овоме предлогу потпомогну. *(Потпоможу га)*.

Тома Војичић — Ја мислим господо, да је јуче довољно разложено ово стање код члана 16 и не би требало више ни говорити о њему.

Ја не знам, шта је ово, што се вели да ће трговци бити оштећени и да ће они изгубити. То, господо, не стоји у ствари, јер кад ми загледамо у саму ствар онда видимо да трговци неће ништа изгубити, јер ће то све потрошачи накнадити. Са ових разлога ја сам за то, да остане редакција, како је министар предложио и одбор усвојио.

Јоца Ж. Јовановић — Кад се већ хоће, да се трошарина наплаћује, онда је предлог г. Мике Поповића веома погодан да се оно, што је ослобођено трошарином, накнади оним људима, који су исту платили. Неправилно би било да трошарина остане, да се не плати на оно, што је унето у земљу, али тако исто неправдо би било да се и онима, који су платили трошарину на артикле, који су сад ослобођени не врати оно, што су платили, јер ви сви знате да ће се, кад закон ступи у живот уносити еспаи, који по овом закону неће плаћати трошарину, и шта ће онда да буде са онима, који су на те еспаи по ранијем закону трошарину платили? То би била неправда и с тога ја мислим да би требало предлог г. Поповића да усвојимо, нарочито кад знамо да се еспаи не могу за 40 дана да продају, јер би то значило да ће се они трговцима, који су робу пре четрдесет дана унели, трошарина одбити, а ранијима неће. Ја мислим, да се ту не одређује рок него да се еспаи попишу од онога дана, кад закон ступи у живот, па ће се онда видети, колико је еспаи, са којих треба трошарину скинути, а колико их је, на којима је треба подићи. Дакле, ја држим да никако не треба одређивати рок, јер би се тиме учинила неправда свим трговцима, који су робу раније у земљу унели.

Раша Нинић — Предлогу г. Мике Поповића са учињеном изменом одборском нема места, и с тога би требало да остане само члан 16 како је предложен и тиме би задовољили правду, а не 16 или 20 трговаца, да монополишу то право и не плаћају ништа. Члан 16 требао би дакле, да остане како је предложен, а предлог г. Мике да отпадне, јер би се њиме учинила неправда.

Димитрије Ђирковић — Ја бих имао само једну примедбу да учиним на говор г. г. Томе и Раше, што они веле да треба да остане само члан 16, а ово да отпадне.

Немојте тако, господо, то није право, с тога ми треба да решимо оно, што је право за све, а не за појединце. И ја сам зато да остане члан 16, али у исти мах сам и за то да се предлог господина Мике Поповића усвоји, те да се људима врати раније плаћена трошарина на робу, која је овим законом ослобођена исте. И ако знам да ће бити оно, што мало пре рече један предговорник, да ће бити тежа дара него масло, јер ћемо ми имати више да враћамо него да наплаћујемо. Ја дакле, држим да се отуда неће добити онолико, колико се замишља и молим вас да решите онако како је право.

Петар Вукићевић — На први поглед, господо, изгледа да је предлог г. Мике Поповића врло правичан, али то као што рекох само изгледа, а у ствари није. Он предлаже, да се онај вишак трошарине, на оне артикле, који су били оптерећени ранијим законом о трошарини, а који се сада по овом закону не наплаћује, врати трговцима према затеченој

количини робе увезене само за 40 дана, од када овај закон ступи у живот. —

Ја се потпуно слажем са г. Ђирковићем односно рока. Та је мера од 40 дана са свим неправична, јер сваки трговац при набављању и поручивању неког еспаи, управља се према потрошњи тог еспаи и времену — сезони, кад га поручује, и с тога није могуће да ће наши великопродавци за 40 дана сав свој купљени еспаи распродати.

Ја држим, да је ова мера, која је изнета у чл. 16 овог закона са свим неумесна и неоправдана, јер има наших трговаца, који се искључиво баве са овим артиклима, на које је трошарина велика ударена, и у великој су их количини набавили, тако да су ту сав свој капитал ангажовали на дуже време, а сем тога и многи су великопродавци одавде закључили велике погодбе са трговцима из унутрашњости. Без сумње је н. пр. Барловац из Београда закључио какав уговор, с којим трговцем из унутрашњости. Наглашујем случај нпр. у августу месецу ове год. када ће важити овај закон — да му лиферује и у одређеном времену преда извесну количину еспаи, који се сада оптерећава трошарином, по извесној цени. Овај ће нови закон о трошарини да ступи у живот од дана, кад се потврди, кад га краљ потпише, а међу тим један трговац, кад је раније закључивао погодбе са осталим трговцима из унутрашњости, није могао имати у виду овај закон, већ је у главном рачунао на трошкове, који ће га стати до тог места, где има дотични еспаи да лиферује и на трошкове великом увоза. Сад, да ли је право, да ми такве трговце, који су закључили велике продаје са трговцима из унутрашњости наплаћивањем нове и веће трошарине доводимо у незгодан положај и штетимо? Ја држим да би то било и неумесно а и неправично.

Исто тако, ја мислим, да је неправично и оно, што каже г. Ђирковић, да је незгодно да се наши трговци ослободе од оног вишка трошарине, који би имали по овом закону да плаћају, јер има доста артикала, на које ће трговци по овом новом закону мању трошарину плаћати, него што су пре плаћали. Ако усвојимо оно, што неки предлажу, да се дућани наших трговаца прегледају и еспаи подложни трошарини попишу, онда би трговци могли врло лако и са стране, из приватних станова напунити своје магацине са оним артиклима, на које је по старом закону већа трошарина наплаћивана, него ли по новом, па тражити да им се плаћени вишак врати, дакле, ако би тако радили, било би са свим непрактично и по државну касу штетно, а исто тако, било би незгодно враћати вишак трошарине према декларацијама, којима се доказује колико је еспаи у земљу унето, за последњих 40 дана, пошто није искључена могућност да је дотични трговац баш по тој декларацији придао те артикле, а овамо дато му је право овом допуном чл. 16 да тражи повраћај више плаћене трошарине. — Господо! Ја знам једног кафеџију, који је наунио цун свој подрум са шећером, и он вели да је то набавио за своју потребу и ако се зна, да он опет припада којем од наших трговаца, који међу тим може у својим магацинима показати само једно 1000 кила и казати да више нема и да је све распродао, у коме случају очевидно ће држава знатно мање наплатити онај вишак трошарине, но што би требало да врати. Дакле, као што видите, и један и други од ових начина неодесан је и даје се изигравати.

Ја молим Народно Представништво да узме у вид праведан захтев наших трговаца, који су доста рескирали и много еспаи набавили, јер није могуће да они тај еспаи за кратко време протуре; сем тога, као што сам и мало час напоменуо доста је наших овдашњих трговаца закључило уговора са трговцима из унутрашњости и лако им може рок предаје уговореног еспаи да дође после ступања у живот овог закона о трошарини, а међутим, ако би овај закон, нарочито чл. 16 остао како је предложен, грдне би штете нанео тим трговцима, јер би они као продавци, морали платити ову накнадну трошарину, а продају су раније закључили, кад није било веће трошарине.

С тога ја молим Народно Представништво, да овај члан 16, као неправичан са свим избрише. Молим довољан број посланика да ме у овом предлогу потпомогну. *(Потпоможу га)*.

www.unj.hr

Станко Петровић — Предлог Михајла Поповића по мом мишљењу са свим је умесан и практичан, јер кад хоћемо од трговаца да тражимо оно што је државно, треба онда и држава да врати њима оно што су јој више дали. Но за мене је негодно што се тиче овог рока, од 40 дана, па за то мислим да би га требало сасвим изоставити. А кад овај закон о трошарини ступи у живот — онда да се приступи попису, па што се нађе код трговаца да се наплати, а коме има држава да врати, нека му врати, те с тога слажем се са предлогом Мијајла Поповића.

Михајло Веселиновић — Господо, предлог г. Михајла Поповића у колико је добар и правичан, у толико је и неостварљив — непрактичан. — А зашто? За то, што је овде реч само о шећеру и кафи. Ми збиља, видимо из пројекта овог 16 члана у закону о трошарини, да су само шећер и кафа обухваћени за пописивање зато, што се трошарина повећава на њих; међу тим остали артикли изостављени су, јер нису према старом закону већом трошарином оптерећени, но на прогив олакшани. Према томе предлогом г. Поповића имала би се трошарина, која се смањује вратити. Но будимо потпуно уверени, да се трговци нису преварили у томе да уносе велику количину еснапа, за које нису имали потребе да уносе још пре месец дана, пре закона о трошарини. С тога будимо спокојни о томе јер оно што се затекло код трговаца, то је у врло малој количини и нека је грех на нашу душу, што ће они на неколико кила или неколико тунета или буради изгубити трошарину коју су платили, продаће они то за извесно време и неће ништа изгубити.

Хоћу да поновим опет о чл. 16 и да кажем како би требало да буде. Предлог Михајла Поповића, као што велам, не би требало да се усвоји, а требало би да се дода ово: да се попис ограничи на великог продавца т. ј. од 300 кгр. шећера, 100 кгр. кафе на више.

Ваш мало пре г. Вукићевић што је напоменуо, да може бити трговаца великопродаваца, који су закључили уговоре са појединим трговцима, из унутрашњости за шећер и кафу, баш та његова напомена даје ми повода и довољно доказа да се збиља великопродавцима неће оваком дјелуном учинити штета, него ће се напротив учинити малопродавцима, за то, што су они уговором обвезани, а овај им је продао извесан број сандука шећера или кафе и т. д. И кад би било то, да се попис изврши на малопродавцима, онда им је од тих великопродаваца већ наплаћена половина трошарине, са објашњењем тиме, као што знамо врло добро из предпрошле године, говорећи им: трошарина, кад ступи у живот, сигурно ће сандук шећера 10 дин. скупле плаћати, а своја ти дајем за 5 динара јевтиније, па што ти у место 5 сандука не би узео 10; или ако му који из унутрашњости поручи 10, великопродавац му шаље 20 сандука. Према томе, овај је већ наплатио пола трошарине. Па ако се попис врши код њега великопродавца, неће се наћи код њега, него код малопродавца, а то значи, да је Барловац или Обрадовић већ пола наплатио, а држава пописом по други пут, имала би наплатити од малопродавца. С тога неправедно би било, да се попис врши и код малопродавца, но треба да се ограничи само на великопродавце. Разуме се тек, да се мора прецизовати до колике се количине мора на великог рачунати и попис извршити. Што се пак од појединих предговорника чуло, да би пописивање и наплата на увезени шећер и кафу било неправедно, јер веле није право да држава упропашћује наше трговце, то не стоји. Господа трговци, кад хоће, да у води рибу погађају, нико им није крив зато ако претрпе и штету. Друкче и није, а ми не смемо напустити државне интересе за љубав појединих личности; што су они нагомилали толике еснапе без потребе, нико их зато није силом натерао, но су сами рескирали за добит, па тако нека и штету претрпе ако их снађе.

Памтите, господо, да вам наведем овај пример. 1876 године, државни интереси, ратна несрећа и неприлика, упропастила је нас цео тимочки а скоро цео источни крај Србије, па кад смо тражили од државе помоћи, добили смо од на-

родног представништва и садашње владе одговор оваки: „то је државна срећа и несрећа и ратне неприлике, а захтевали су државни интереси, да се ступи у рат, па чија је ливада или њива била поред пута, та је морала да пропадне, тако сте и ви морали бити жртва државним интересима“. Ми смо заиста много претрпели, а нисмо потпомогнути. Па кад је онда налагао државни интерес, да ми цео један крај скоро пропаднемо чему смо и најмање сами криви, тако је исто и овде државни интерес, па нека пропадне један Барловац или други Сима Обрадовић, они су бар сами својевољно у ту спекулацију залазили, и зар сада да за љубав њих неколико трговаца, да напустимо државне интересе, то ми као посланици несмемо да чинимо.

Али опет да се не огрешимо, треба, да се попис ограничи само на великопродавце, који су толико патриоте, те су пре месец дана, под старим зак. о трошарини, бојећи се новог, увезли у Србију суму од 3 милиона кила шећера. Господо, то није ситна ствар, они заиста нису могли за то кратко време да увезу толику количину, него су то чинили из много ранијег времена.

Дакле, кад тако чине господа трговци, онда су они сами узрок, што пропадају, а није им крива влада или Скупштина. Они треба да буду трговци у правом смислу, јер кад су хтели да као трговци рескирају, онда треба да и штету претрпе, а за то им нико није крив.

С тога вас молим, да се попис ограничи само на великопродавце, из напред поменутих разлога, из којих разлога било би правично и поштено, а нећемо се огрешити, о нашу савест, ако донесемо измену у овај члан, коју овако стављам: „Али попис и наплата, да се изврши на великопродавцима, и то од 300 кл. шећера и 100 кл. кафе на више“.

За то молим 10 посланика да ме потпомогну, у овом мом предлогу. (Не потпомажу га. Чује се: да се реши).

Потпредседник — Је ли вољна Скупштина да се реши? (Јесте). — Онда имају реч још ова господа: Јованча Стојановић, Стојан Станковић, Анта Радосављевић, Јован Шелмић, Новак Милошевић и Стеван Ристић.

Драгомир Радовић — И ја сам се јавио за реч још јуче. Потпредседник — Јесте; и ви ћете добити реч.

Јованча Стојановић — Господо, тешко је овде потрети право, да ли ћемо да задовољимо трговце или масу. Једни су од говорника бранили ово неколико трговаца 10 — 15, који су овде у Београду. То ми изгледа да градимо онда овај закон у интересу неколико људи, а остале да оставимо на широком пољу.

С тога треба добро да размислимо и за једне и за друге, и ја мислим да би најбоље било, да овај члан 16 остане овакав, као што је, а никако друкче, да се не мења. Јер што каже г. Пера Вукићевић то стоји, да има трговаца, који ће се тиме оштетити, јер имају уговоре са трговцима из унутрашњости. Али, господо, ми не треба да будемо једностранни, да за љубав неколико трговаца оштетимо државну касу и људе, који раде са малим капиталима.

С тога треба да будемо према свима једнаки. Нема смисла што се каже да ћемо тим људима нанети штете, не, господо они ће да дигну цене артиклима, и тај ће рачун да склопе по закону о новој трошарини, па ћемо све то ми да плаћамо.

Што каже г. Димитрије Ђирковић, и жестоко брани те великопродавце, ја готово немам ништа против тога.

Али ја знам, кад смо решавали још о сеоским дућанима, да је он говорио, како је тамо грдна несрећа, како влада деморализација, ја сам му и тамо нешто казао, а и сад му кажем, да нема смисла што их он овде брани. Ти велики трговци, кад су чули за овај закон, они су похитали да донесу што више еснапа, па кажу: ми ћемо овде да подигнемо скупљу цену и тиме да се користимо. Они су на тај начин довели велику количину и сместили у магаци и платили на то ону стару јевтинију трошарину, а хтели су после да продају по овој скупљој трошарини и тиме да се користе.

Ја вас, с тога, молим да се добро размислимо, и да не можемо овде да заступамо извесан мали број људи, него смо дужни све да заступамо подједнако.

Ја сам за то да овај члан остане овако како је предложио Мика Поповић и за то ћу гласати.

Стојан Станковић — Јуче смо имали само код овог члана говорити о три а сад о четири предлога, и човек не може сад да се реши за који ће да гласа. Кад се све то узме у рачун, шта је онда циљ предлога. Циљ је да се трошарина наплати.

Овим се законом ништа не ослобођава потрошач, и ја смем да тврдим да је још сад почела да се наплаћује трошарина по унутрашњости, знам да је већ скупља кафа и шећер. До душе zgodан је предлог г. Мике Поповића, али кад су изишли још и предлози Пере Вукићевића, Веселиновића, па чак ту је и одборов предлог, онда просто човек не зна шта да се реши. И ја мислим да ће најзгодније бити да усвојимо овај члан 16 онако, како смо јуче о њему дебатовали. (Одобравање).

И онда тиме отпадају остали предлози. Тако је исто и са предлогом одбора, што је предложио 40 дана, тиме потрошачи ништа не добијају, јер су они већ почели да плаћају трошарину. С тога сам ја за овај члан 16, да остане овакав какав је.

Анта Радосављевић — Ја сам и јуче био против овог 16 члана, па то сам и данас. Предлог г. Мике Поповића правиће само пометње у овоме послу, и више ћемо доплатити, него што ћемо отуд имати користи.

Ја сам мишљења да останемо при томе, да кад су људи већ стекли права по закону, да тако и остане. Каже се да ће се они користити, па нека се користе и то су српски држављани а нису странци.

С тога, кад су ти људи добили то право ранијим законом и платили прописну трошарину, не дирајмо их понова, и ја сам за то да се овај члан избрише са свим.

Јован Шелмић — Господо, по моме дубоком уверењу, ја држим да ствар стоји овако. Кад су трговци унели извесну суму шећера и кафе у овдашње место, они су платили и трошарину по староме. Питам ја сада те трговце, хоће ли они ову трошарину да наплаћују и малопродавцима и сељацима по цени по којој су они платили? Боже сачувај. Они ће од њих да наплаћују по новом закону о трошарини. И кад то стоји онда сам ја за овај члан 16 да остане какав је.

Стеван Ристић — И ја сам устао да проговорим неколико речи о овоме члану. Ми смо, господо, позвани, да делимо срећу и несрећу народу српском. Овде се чује глас, да су поједини трговци оутеревени много, и да ће они да спосе тај терет. Ја као што видим трошарина је повишена само на кафу и шећер, има још неких предмета, али то је врло мала сума. Кад бих ја знао, да ће тај терет заиста пасти на трговце, ја не бих примио овај члан 16, али кад ја знам да ће то да плати српски народ, ја не могу гласати да се он укине, већ морам гласати да остане овакав као што је предложен. Ова је трошарина и раније постојала, а сад је само повишена.

Новак Милошевић — Јуче сам имао расположења да примим овај члан са додатком г. Мике Поповића. Овде се говори да ће бити пометње при извођењу његовом. Ту нема никакве пометње. Јер, господо, ако смо нашли да је право да плате већу трошарину на предмете, на које су већ једаред платили, тако исто је право, да се и оним људима, који су платили већу трошарину, да им се тај вишак врати натраг. Нема бојазни да ће бити много оних артикала, који сад плаћају мању трошарину него што су пре плаћали. Јер зна се, да су наши трговци знали, кад се закључивао уговор са Аустро Угарском, на које артикле Србија има права да удара трошарину, па су тих артикала највише и довели. Што ће се сад артикли, који су платили трошарину по старом закону оутеретити са већом трошарином и морати да доплате извесан вишак, нема нити од стране наше неправде, нити од стране г. министра финансија, нама је г. министар финансија казао, да закони у том сматрењу имају повратне силе.

С друге стране ми имамо права да ту меру унесемо, јер ви знате да је закон о трошарини још 1891 год. донесен и усвојену стопу на шећер и кафу, нисмо могли наплаћивати, што нам је сметао стари уговор са Аустро-Угарском. Докле ово није учињено изгледа, то да нису могли знати. И према томе закону о трошарини наши трговци су знали, на које ће се артикле повисити трошарина. И кад су они то знали, они су те артикле увезли у великој количини извесно у намери да се користе, ако се на те артикле не примени нов закон о трошарини. Разуме се ту је онај ризик трговачки да добију или да изгубе. Но на то ми не треба ништа да се обзиремо. Ако ми налазимо да је право да трговци доплате вишак трошарина на увезене еспапе, на које је повишена трошарина, ако ми налазимо да је у интересу државном да ту меру, која се чл. 16 предлаже, усвојимо, ми и треба да је усвојимо, и не треба да се буњимо предлогом г. Мике Поповића. Према наведеним разлозима ја сам мишљења да се чл. 16 усвоји са допуном г. Мике Поповића.

Тако је исто физполошка истина, да заиста то, што изгледа сељачком сталежу излишна ствар, то је једна велика потреба за варошки сталеж. Што не ударите трошарину на месо? Извесно за то, што се месо једе и у селима. Што не ударите трошарину на млеко? За то што га сви једете. За варошки сталеж који се бави мирним животом пиринач је велика потреба као год што је за сељачки сталеж пасуљ.

Ја резервишем себи право, да односно овога говорим на другом читању, али сад опет понова кажем, ако се хоће да учини дело правде, онда држава нема права, да да повратну силу овом закону, с тога што не наплаћује трошарину од потрошача него антиципира и наплаћује много раније од онога чији је тај еспап.

Драгомир Рајковић — На првом месту хоћу да кажем да је дужност државе, да је дужност Народног Представништва, да ујемчи право сваког појединца наспрам свију и наспрам државе. Овим што се данас предлаже газн се тај принцип. Овде су изнесени неки разлози, да с тога, што има само извесан број српских грађана, који ће повући извесну штету, да с тога они могу да је повуку. Не, господо, држава је дужна да штити интересе свакога појединца. Ако су у питању интереси једног јединог грађанина, и за његове интересе мора да се држава брине и преко тих интереса не може да се пређе. То што је унесен велики еспап у земљу, то је доказ да су ту велики друштвени интереси ангажовани, а кад кажем друштвени, разумем и државни посредством појединца, који су у томе послу радили.

Према томе, дакле, тај разлог, што ће тај терет да падне на појединце, неправедан је и не може имати никакве вредности. Г. Мика Поповић цео свој јучерашњи говор основао је на једној предпоставци. Он је казао, трошарину ће плаћати потрошачи и према томе и ако буде вишка у плаћању трошарине неће од тога ништа штетовати трговци колонијалисте. Није тако, господо. По закону је друкчије. То што је он казао не стоји. Плаћаће колонијалисте ту повишену трошарину; њихов је еспап, у њиховим је рукама и они ће тај еспап тек доцније да продају. Питање је ту, господо, о опасности, о штети, које може да буде. Мислите ли ви, господо, да кад један човек купи еспап по извесној цени, па тај еспап падне у цени, зар он ту не рескрира, да ће имати штете? Па узмите случај даље да еспап може да изгори па да тога грисисту трговца може да други покраде или да може да банкротира онај деталиста, коме је еспап предао, па да не може еспап да наплати. Дакле не стоји то да ће трошарину платити потрошач. Еспап још једнако је на колонијалистима и он још стоји на њиховом ризику. Према таком стању ствари не стоје они разлози да трошарину плаћају одмах потрошачи, потрошачи ће је може бити доцније платити, али пре но што је они плате то све стоји на терету колонијалиста.

Тако исто не стоји ни онај разлог г. министра финансија што је он казао, да ће великопродавци моћи да продају еспап јефтиније и да би се као тиме чинила нека неправда малопродавцима. Ствар, господо, не стоји тако. Малопродавци не

купују еспап непосредно са стране, него великопродавци продају свој еспап преко малопродаваца. И сва би добит била за потрошаче, што би робу већ увезену добили јефтиније од оне, која ће се тек у будуће увести доцније. Дакле од тога потрошачи би само имали добити. Велико-продавци не продају сами ту робу, но је продају преко мало продаваца; они је доносе у велико и после је дају онима, који је на мало продају, а мало-продавци продају ту робу потрошачима. Дакле нема ту конкуренције између мало-продаваца и велико-продаваца, и не би било оних неправедних односа у конкуренцији, о којима је г. министар говорио.

Велико-продавци доносе еспап у велико и они ризикују у односима цене према жетви шинча или шећерне трске или других материја из којих се шећер производи; главно је да је на њима ризик, ако тај еспап пропадне, ако се поквари, ако банкрутира онај, коме они тај еспап повере. Све то говори у прилог томе, да тај терет, ризик, стоји на велико-продавцима, и ми кад решавамо ово питање треба да сматрамо еспапе о којима је реч као робу велико-продаваца, јер они рескрирају да изгубе све и да постану просјаци. У таквом случају не стоји то, што је Веселиновић казао, да не мари ништа да неколико њих због тога падну. Држава не сме учинити неправду ни једном јединцу. Баш главна дужност држави и јесте да осигура сваког појединца наспрам свију и наспрам државе. То никако не може се дозволити што г. Веселиновић каже, јер кад би тако радили где би томе била граница? Онда би значило да само већина има права а мањина да је неправна. Не, господо! У правној држави, у држави са представничким системом, треба да је ујемчено право свакога појединца, па био он богат или сиромаш. Питање је овде, да ли је право што се мисли да учини? Ја мислим да сам доказао да ова мера није праведна и онда је не треба усвојити, јер не сме се ничије право нарушавати.

Тако исто не стоји ни онај разлог г. министра финансија о повратној сили закона фискалних (финансијских). Он је навео један случај, који нема никакве везе и сличности са овим што је данас. Он је навео за пример, да један грађанин купи једно непокретно имање и плаћа на њ три — четири процента за извесно време, али од једанпут долази нов закон по коме мора да плаћа десет процената. То, господо, није никакав пример. Прво разлика је између покретности и непокретности, и што се тиче продаје и куповине, непокретно имање купује један човек за дуже време и ту је уложен један умртвљен капитал од кога се тражи извесна рента, а покретност се брзо и продаје и купује. Ту је једна битна разлика у праву и у државини. Друго је то, што ће доћи неки нов порез за у будуће, а не за оно, што је већ у рукама трговаца; нека се наплаћује повишена трошарина на еспапе, који се у будуће увезу, али нема основа да се она наплаћује у натраг, на еспапе, који трговци већ у рукама имају. Ја нећим да се ретроактивном силом овога закона чини једна неправда извесном броју српских грађана.

Тако исто, неумесно је и немогућа је ствар оно, што је г. Мика Поповић предложио, да треба људима вратити цар — ону диференцију на увезене еспапе, на које је по новом закону смањена трошарина. Овде, господо вреди она изрека: *summa jus, summa injuria* — крајње право, крајња неправда.

Треба видети шта је могуће, како ће да се употреби, па шта ће се пописивати. Ево, господо, шта може да се деси. Доћи ће чиновник да пописује еспап. Трговац ће да каже, ја имам код мене таквих еспапа, на које је сиуштена трошарина. Код њега се повише тај еспап, и сад тај трговац може да пренесе тај еспап код другог трговца, и онет да се попише. Овај други трговац може да пренесе тај исти еспап код свог пријатеља Мике, Стеве, па да се тај исти еспап и по трећи и четврти пут пописује. И трговци просто могу да терају једну комедију с државом. Еспапи, господо, то су покретне ствари, које могу да се преносу и ако би усвојили допуну г. Поповића, могли би неколико људи да опљачкају државну касу. Ми такву допуну не треба да примимо, да не доводимо министра у немогућност да закон изврши и да га не излажемо опасности, да посланици после не подносе предлог Скупштини да се да под

суд, као што је сад поднесен предлог да се министри прошле либералне владе даду под суд.

Нигде у свету не враћају се из државне касе они приходи, које је она примила. Сад ће ово бити мода, нова практика. И као што је немогуће или сар веома би тешко било тачно констатовати колико треба вратити трговцима трошарине на увезене еспапе на које је смањена трошарина, тако је исто велика тешкоћа наплаћивати вишах трошарине у натраг на кафу и шећер, на остале предмете, на које је трошарина по вишена. који су већ у земљу увезени. Узмимо за пример рибу. Пошто је риба оптерећена трошарином са 100 динара, у будуће нико неће рибу ни доносити, и зар би сад право било да се толика трошарина наплати на рибу, која се затекне у рукама трговаца.

Говорићу доцније на другом читању још о самој мери, која је ударена и на кафу и на шећер и на пирнач; јер ја овде видим једну ствар, и мени изгледа, као да је ова влада и ова Скупштина само за већину и поглавито за сељачки staleж. То није тако. Не стоји то, да је пирнач ствар луксузна, не стоји то, да су луксузне ствари кафа и шећер. То је једна потреба према начину живота. Друкчије се храни један човек, који води живот мираи, без покретања, који се бави књигом, који се бави трговином, који не прави физичке напоре, а друкчије се храни онај, који прави физичке напоре.

Нема сиротиње само по селима, него има сиротиње и по варошима и за ту сиротињу у варошима и кафа и шећер и пирнач велика је потреба према начину њихова живота, а ви сте потегли па ударили једну велику невероватну меру на потребе тога варошког staleжа и света.

Код паметног света, господо, чак и стока друкчије се храни, за мању и лакшу службу и стока се са свим друкчије храни него она која тежу службу врши; друкчије се храни један коњ који вуче терете, а друкчије онај који се употребљава само за лаку службу.

Министар финансија М. Вујић — После моје јучерање изјаве ја не бих имао потребе да више говорим. Ја сам казао разлоге, који по пракци оправдавају овај поступак, али тако исто казао сам вам и разлоге тешкоће, а и ви сте изнели разлоге практичне, који стварају такве тешкоће, да сам изјавио, са свим са уверењем, да мени може бити све једно, каква ће бити судбина овог члана 16. Начело његово је правично, али признајем, да има таквих тешкоћа за извршење, које се још умножавају предлогом Михаила Поповића, против кога ја немам ништа, јер је он логичка последица, али нема сумње, да би он још више отежавао извршење овог члана 16. За мене је јасно да ствар на чисто изведена стоји овако. На артиклима оним, на којима се сад повишава трошарина, био је јак увоз, ту није требало да буде никаквог откривања тајне ма од чије стране; већ самим закључењем Уговора с Аустро-Угарском. То је обелодањено и знало се да ће то ступити у живот. Дакле, сви ти артикли на које је повишена трошарина, увезени су у већој мери и сад ти ће артикли да се крију и тешко их је хватати, и према томе, тешко је одредити границе, где ћемо се зауставити с пописом. Што се тиче артикала, на које је трошарина смањена према уговору, разуме се, да ти артикли нису ни увожени, дакле нема опасности с те стране, да ће се појавити велики квантум те робе. Сви увозачи тих артикала избегавали су те артикле и уносили су их само у толикој мери да само дневне потребе подмире. Међу тим, каква ће опасност бити при попису? Биће опасност та, што ће бити подметања неких артикала, који су и у земљи произведени и који су чак неспособни за продају — укварени. Свакојако дакле, тај дометак створиће и умножиће тешкоће. Ја дакле, признајем да је доиста тешко извршење, и оно више стоји као једна мера, која се може извести само до неке, само онде, где су у већим квантумима прибране робе, код којих је трошарина повишена.

Ја не бих узимао реч, ја само понављам, да нам буде јасно, пре но што се будемо одлучили, какве тешкоће стоје. Што се тиче оправданости овог члана 16 и пред науком и пред практиком, ја морам да узмем реч због онога, што је г.

Рајовић казао, да не стоје разлози, које сам ја изнео и које је изнео г. Мих. Поповић. Прво, морам да узмем у одбрану разлоге г. Михаила Поповића, који није овде. Он каже да не стоји разлог г. Мих. Поповића, да трошарина не пада на друго, него да је плаћа сам трговац. Ја немам потребе да кажем што друго, него ово, да тај разлог стоји и по науци и по пракци. То је јасно по науци, да се трошарина сваљује само на потрошаче. У науци се износе разлози против ових посредних пореза, а у начелу се не зна у којој ће мери ко поднети ту порезу. Али да трошарину плаћа потрошач у то данас нико у науци не сумња. Трговац је само посредник, преко кога се то наплаћује, јер држава не може да наплаћује ту трошарину од сваког појединог потрошача, него држава хвата трошарину од продавца, а продавац сваљује ту трошарину на потрошача.

Варијације могу да наступе у ценама. Оне могу да буду колико корисне за продавца толико и за куца о томе нема спора.

Наука је у начелу осудила у опште посредну порезу, али она је по невољи државној, финансијској уведена.

Стоји потпуно оно што је јуче г. Михаило Поповић казао, а то је да трошарину плаћа само потрошач и нико више.

Сад да пођемо даље.

У главном само морам да одговорим на оно, што је г. Рајовић казао, да не стоји разлог, који сам ја изнео, да се услови конкуренције мењају. Ја држим, да то у ствари стоји и то није моје мишљење, него је то мишљење науке и пракције. Ја нисам ништа ново унео, него сам само изнео оно, што постоји у науци и пракцици и што је и она утврдила, да се ти услови конкуренције мењају и ако наука грешити онда грешим и ја. Трговац, који је унео велики квантум робе под мањом трошарином сад може, према потреби, да попусти од добити, коју му повећање даје, с тога што је раније мању трошарину платио; може да попусти и 70—80 од сто од разлике и она може да сузбије све оне, који сад увозе те артикле. То је тако чисто и јасно да о томе не треба да се говори; једино је тај разлог правде, који ме је руководио те сам у последњем моменту пристао да члан 16 у пројект унесем, с тога што великопродавци стоје у једном привилегисаном, монополисаном положају, на штету малопродаваца и место што би корист од трошарине требала да се прибира у државну касу, то би је они прибали у свој деп.

Сад морам да се вратим на други разлог, а то је на оно, што г. Рајовић вели да не стоји оно, што сам ја казао о повратној сили. Он вели кафа и кућа није једно исто, а ја бих могао на то само да кажем да и кафа и шећер нису једно исто, а и то су други предмети порески, само што је једно предмет, непосредне а друго предмет посредне порезе, и као што се код облика непосредне порезе може да повишава пореска стопа, исто тако може да се повишава пореза и на трошаринске артикле са којима трговци тргују, и кад држава повишава порезу она мења те услове — цене и код покретних и код непокретних ствари.

Драгомир Рајовић — То је враћање натраг.

Министар финансија М. Вујић — Ово није, господин Рајовићу, враћање натраг, јер је ово исти случај као и горњи, трговац је просто аконтирао држави, па ће доцније да наплати ту трошарину од потрошача, дакле то није враћање натраг. И ово држава наплаћује од трговца, што ће они да наплате од свих потрошача. То дакле плаћамо ми сви а не плаћају трговци.

Толико сам сматрао за дужност са своје стране, да одговорим на приговор г. Рајовића.

Драгомир Рајовић — Потпуно би било онако као што г. министар каже, кад би начин наплате трошарине био онакав, какав се претпоставља, а не овакав, какав је законом наређен. Кад би се трошарина наплаћивала у оном моменту, кад потрошач од трговца купи есап, то би било са свим тако као што г. министар каже, али то није, него се она наплаћује за годину дана у напред, а од тога времена па докле есап дође

у руке потрошача, он може изгорети, може цену да промени или трговац да банкротира. (Жагор, Чује се: то није лично обавештење).

Потпредседник — Претрес је свршен. — Приступимо гласању. Код чл. 16 има два предлога, који су исте садржине. Први је г. Ђоке Брачинца а други г. Пеге Вукићевића. Предлог г. Брачинца гласи: „Да се предлог г. Михајла Поповића заједно са чл. 16 укине“, а предлог г. Вукићевића гласи: „Да се предлог г. Михајла Поповића укине.“

Димитрије Ђирковић — Ја сам јуче такав исти предлог поднео и он је потпомогнут.

Потпредседник — Дакле гласаће се о предлозима г.г. Брачинца, Вукићевића и Ђирковића, који једно исто значе. Ко је за њихов предлог, нека седи, ко је против нека устане? (Већина је устала). — Већина је устала и према томе предлози су одбачени.

Сад ћемо гласати о чл. 16 како је измењен у одбору.

Ко је за то, да се чл. 16 прими овако како га је одбор предложио, нека седи, ко је против, нека устане? (Већина седи). Објављујем да је чл. 16 усвојен, како га је одбор предложио.

Известилац прочита чл. 17.

Андре Ђорђевић — Господо, и ако на први мах изгледа, да је садржина овога члана ситна ствар, ипак ова је ствар крушна, као што ћете сад видети. Ја устајем да говорим против ове редакције, јер се она не слаже са науком ни с Уставом. Али, пре него што бих предложио другу, правилну редакцију, ја ћу ради јаснијег разумевања моје редакције, да објасним, које фазе закони у својој изради морају да пређу, јер их има доста, којима то није познато.

При изради закона, закони од дана коначног вотирања у Н. Скупштини, па до дана обнародовања, имају да прођу извесне фазе или мене.

Пошто је Скупштина коначно вотирала или усвојила какав законски предлог, он још није постао потпуни закон, њему је за то потребна још и потврда краљева, — краљева санкција. То је акт његове законодавне власти. То је његово одобрење закона, тиме он учествује у изради закона, и тек на тај начин довршује се израда новог закона. Тек тада предлог законски постаје закон, ну он треба да постане и извршан т. ј. да добије своју извршну снагу, онако исто, као што то бива и са пресудама судским. То је т. зв. *проглашавање закона*, или како се у науци зове *промулгација закона*. То проглашавање чини владалац, али не више као законодавна власт, већ као шеф извршне власти; он даје наредбу: да се нов закон изврши, и докле год му он наредбу не изда, докле закон још нема извршне силе ни за власти ни за грађане.

Да би пак нов закон имао обавезну силу, грађани треба претходно да знају садржину закона, треба да буду у могућности, да имају времена, да сазнају садржину новог закона; а да се то постигне, потребно је: да се закон обнародује. И то је сад трећи акт. И сто зато у чл. 117 Устава и стоји да никакав закон не може имати обавезну силу, док се не обнародује начином, који је закон одредно. И тако дакле, кад је закон написан и потписан он нема обавезне силе за грађане док се год не обнародује. А ко то чини? Чине надлежни министри. С тога ја мислим, да вам је сада јасна она формула, која стоји у почетку сваког закона: „проглашавамо и објављујемо свима и свакоме да је Народна Скупштина решила и да смо ми потврдили и потврђујемо и т. д.“ Отуда стоји и у чл. 43 Устава да Краљ утврђује и проглашује законе и да ни један закон не може важити док га Краљ не прогласи. После проглашавања закона долази обнародовање истог закона. И сад ја питам: Може ли законодавац тражити од грађана да знају закон још док он није обнародован, већ тек кад га Краљ у 4 зид потпише, кад се овако у чл. 17 каже: да овај закон ступа у живот кад га Краљ потпише. Ја држим и мислим да ћете се и ви са мном у томе сложити да би тако захтевање било са свим неправично. А међу тим, као што рекох, овде стоји, да овај закон важи од кад га Краљ потпише. Ја мислим да се не може тражити да овај закон,

који је рађен овде у Београду вреди одмах, чим га Краљ потпише и за оне грађане око Златибора или из Крајинског округа, док се он не обнародује и док они садржину његову не сазнају, или бар док им се не да прилике да садржину тог новог закона сазнају. Ради тога, господо, свуда постоји у свету наређење да један нов закон не може да вреди пре истека извесног рока од дана, кад је обнародован, т. ј. од дана, кад је дата могућност грађанима да се упознају с новим законом, па тек после истека тога рока долази његова обавезна сила за све држављане. Истина код нас има једно наређење још од 1850 године у коме се каже: да ће нов закон илиги обавезне силе тек, кад прође 30 дана од дана потписа владаочева, то је наређење са свим погрешно с тога што онај рок од 30 дана почиње да се рачуна од дана потписа владаочевог. Тиме није ништа добијено с тога, што од дана потписа до дана обнародовања тог закона може проћи и 40 дана, дакле, по томе наређењу закон би могао имати обавезну силу пре него што се обнародује. У другим државама постоје специјална наређења како се обнародују закони и остављено је нарочито време, које се у науди зоне *Vakatio legis* после ког ће тај закон вредети. Према томе пошто сам у неколико речи изложио целу процедуру, кроз коју закон мора да прође па да има обавезне силе, у интересу да би се обележила тачно демаркациона линија од ког времена траје влада овог новог закона а кад престаје моћ старог, ја ћу предложити оваку редакцију овога члана:

„Закон овај почеће да важи трећег дана, а по истеку оног дана, којег буде обнародован у Српским Новинама.“

Молим 10 посланика да ме у овоме мом предлогу потпомогну. (*Погломажу га.*)

Министар финансије М. Вујић — Теориски разлози, које је изнео г. Андре Ђорђевић и до сад су често изношени, и досад је говорено како је врло незгодно, кад се каже да закон ступа у живот, од кад га Краљ потпише још док није публикован и обнародован. Ја не бих имао ништа против тога да се то регулише нарочитим законом, од кад ће један закон ступити у живот, те да се једном ова ствар доведе у ред према правним појмовима, јер донета грађани треба да знају од кад један закон почиње да има обавезне силе. Признајући господо, оно што је поштовани предговорник изнео, да је оваква формула доста незгодна, морам рећи да је опет тим незгодан моменат изабран, кад ће та новина, коју је он предложио да се уведе. Кад би ту новину сада увели имали би смо и сувише рђавих последица. Незгода је већ у овоме закону и та, што он мора као и сви остали законски предлози да се два пут чита. Сад после првог читања већ наши трговци знају, у ком је смислу овај закон усвојен и према томе ће да удешавају размештај свију еснапа, затим ће опет после 5 дана доћи друго читање овог закона и ако би ми још оставили неколико дана, после којих ће овај закон имати обавезне силе, онда би смо дошли до апсолутне неизвршљивости овога закона и промашили би онај циљ, због кога говоримо о овом чд. 16. С тога гледишта ја бих молио да за сада остане стара формула у овоме закону а после кад буде згодније време можемо радо усвојити предлог г. Андре Ђорђевића.

Пера Вукићевић. — И ја сам, господо, за предлог г. Андре Ђорђевића. И ако по мишљењу г. мин. финансија овај закон не би се могао извршити, ако би се усвојио изнети предлог, ипак ја мислим да би опет било са свим погрешно, ако би овај чл. 17 остао како је прочитан. Без сумње, вама је свима познато, да су до сада доношени закони, који су одмах вредели после потписа владаочевог. Сећам се једнога закона о штампани, који је као данас донет у Скупштини а сутра је већ примењиван у свима нашим судовима. С тога је предлог г. Андре Ђорђевића од врло велике важности и ако је једна новина. Кад министар финансије признаје да је овај закон изнет на јавност и да је већ познат нашим трговцима, онда неће ништа шкодити, што ће се усвојити овај предлог г. Ђорђевића.

То је моје мишљење и за то сам за овај предлог, јер ми не можемо заиста тражити од грађана да извесан закон

знају и да му се поковавају, док се он не обнародује и док се они са садржином његовом не упознају а за то је потребно најмање 7 или 10 дана после обнародовања.

Димитрије Маринковић. — Ја бих молио Скупштину да преко ове ствари не прелази тако брзо, пошто она није мала већ врло важна ствар, на коју треба да обратимо велику пажњу, ако хоћемо да pazимо на чување устава. По моме мишљењу овакав закон, који има у себи један члан, у ком се вели: да овај закон ступа у живот, од кад га Краљ потпише, стоји у противности са наређењима устава. Тај закон носи у самом себи сведочанство о својој противуставности. Ви знате да Скупштина нема права да газни устав, већ јој је на против дужност да га што више чува од повреда и кад се у Уставу каже, да ни један закон не може имати обавезне силе, док се не обнародује, онда ви не можете од тога овај закон изузети; не можете рећи да ово наређење уставно вреди за један закон а за други да не вреди. Ја не знам кад је управо постала ова формула да један закон вреди, од кад га Краљ потпише, али би, чини ми се, могао да докажем како је она постала. У старом Уставу од 1838 год, никако није стајало од кад ће закон ступити у живот, од кад ће имати извршну силу према држављанима као што није у њему било ни оне одредбе, која је у нов Устав учесена: да закони немају повратне силе на штету раније стечених права. У грађанском законнику, којим су регулисани приватни односи између држављана изложени су неки општи принципи, о томе, како постају закони, како они немају повратне силе, али поменуто од кад ће закон имати извршне силе и тек 1853 год. донета је једна уредба, којом је прописано да сваки закон добија извршну силу после 30 дана, од кад га владалац потпише.

То што је остављен тај рок, учињено је зато, што онда обнародовање закона није било, као што је сад, да се само штампа закон у службеним новинама, него је било тако, да се он у срезовима на збору читао. И то је био онда начин, на који су се закони обнародовали, па за то је остављено толико рока од 30 дана, од дана потписа кнежевог, јер се претпостављало, да се у току тога рока од 30 дана може свуда извршити обнародовање закона. Но знао је тадањи законодавац, да може бити случајева, да једном закону или што смета да се одмах обнародује, или да треба спремити каква, упуства за његово извршење, па је у тој уредби и то казао да један закон може добити извршну силу и за краћи или дужи рок, ако се у том закону изречно тако нареди. Наприлику један закон изиђе сад у Јуну месецу, али се каже, овај закон почеће да важи од 1 јануара, а то је било онда, кад се имала да напишу упуства, или какви формулари, као што се то чини при великим компликованим законцима, као што је грађански законик, кривични, и грађански судски поступак, и други. Ту се обично увек оставља дужи рок. Али може законодавац по томе овлашћењу да остави и мањи рок. На пример само та уредба од 1853 год где се каже, кад добија закон извршну силу, могла је да има и мањи рок за обнародовање, па да баш важи и од дана потписа владаочевог, јер се овај закон не тиче толико народа, колико државних власти. Дакле, ја молим опет Народну Скупштину да обрати пажњу, и да не допусти код овог закона да се устав погази, јер ово што наводи министар финансија, то су врло слаби разлози; јер кад он каже: да један закон, који се два пут мора читати, има толико времена да се спреме они, који мисле државу да оштете, они онда и без ове наредбе имају довољно времена за то. Међу тим, треба да знате, ми смо имали горког искуства од тога, што је закон ступао одмах у живот, и што је почело да се практикује да закон почиње вредети, од кад га краљ потпише. Верујте да је остављен ма какав рок за обнародовање оне злокобне резолуције, не би се можда онако крваво извршила Немојте да улазимо у једну противзаконитост без нужде, јер се опет понављам, не може закону дати извршна сила, док не буде обнародован.

Михајло Стојаковић. — Може бити, да са теориске стране, има места предлогу Андре Ђорђевића, да се закон не уводи у важност одмах после потписа краљевог, него тек после

неког времена, пошто се обнародује. Ја се не разумем у теорији, и нећу да се противим томе, јер писам стручан, али знам то, да у овој прилици овај предлог не би ишао са практичне стране много разлога. Без сумње, није рђаво, да грађани знају закон, и оне дужности своје, које им он доноси, али питање је, да ли ће их знати, ако се остави пет-шест или још више дана рока. Питање је, да ли се те дужности знају баш и из оних старијих закона? — Ја сумњам и држим да би са продужавањем узалудно губили само у времену, за то сам да треба оставити редакцију онако, како је поднета.

Тёма Војичић. — Ако би се усвојио предлог Андре Ђорђевића, онда би наступиле рђаве последице за извршење законско, а нарочито, што је изнео код овог закона, јер зна се да људи могу најбољи закон да изиграју; а у овом случају то би извесно наступило. Ја мислим, да је одређивање рока 4 до 5 дана, против устава и закона, док је овако код нас устав У снази. Јер два су чиниоца, овде, ми Народно Представништво и Краљ, па како се уставом регулише то питање, тако треба да се и ради и да буде тако!

По моме мишљењу, ја бих ишао и на то, дотле, да закон вреди и добије силу, чим га Скупштина реши и Краљ потпише. И то би било боље него што је ово до сад било. —

Потпредседник. — Објављујем, да је претрес свршен. Стављам на гласање: ко је за то, да се предлог Андре Ђорђевића прими, нека седи, а ко је против, нека устане? (*Већина устаје*). — Објављујем, да је предлог Андрић одбачен.

Сад стављам на гласање чл. 17 по предлогу. — Ко је за то, да се чл. 17 по предлогу прими, нека седи, а ко је против, нека устане? (*Већина седи*). — Објављујем, да је Скупштина, усвојила чл. 17 по предлогу, а тиме је свршено и прво читање законског предлога о тропарници. —

Дајем $\frac{1}{4}$ часа одмора, а за то време молим, да се састану чланови одбора ради проучавања предлога министра финансија о повластици датој за артију.

После одмора

Потпредседник — Молим вас, изволте чути, која су лица ушла у одбор за проучење овог предлога за давање повластица за артију.

Одбор за проучавање предлога о повластици за фабр. хартије:

Петра Павловић, Ђока Анђелковић, Лука Лазаревић, Арсеније Поповић, Велимир Карић, Никодије Милетић, Радисав Митровић.

Потпредседник. — Како више нема ништа за Скупштину спрењено, што би било на днев. реду, јер одбор није могао да спреми, то мислим, да би требало сад седницу закључити, како би одбори могли радити, па да закажем седницу за други дан. Иначе нема више ништа за решавање на днев. реду, јер господин министар унутрашњих дела није овде, па за то његовом предлогу не може бити ни говора.

Је ли вољна Скупштина, да закључим седницу? (*Вољна је*). — Дакле данашња је седница закључена. Одборе молим да остану данас а и сутра да дођу овде да раде.

(Састанак је трајао до 11 часова пре подне.)

22 САСТАНАК

30 јуна 1893 у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК,

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР,

Љуба Јоксимовић

Почетак у 8 $\frac{1}{2}$ часова пре подне.

Присутна су била господа министри: Председник министарског Савета и министар просвете, унутрашњих дела, финансија, грађевина.

Потпредседник — Отварам 22 састанак. Изволте чути протокол 21 састанка.

Секретар Милош Марковић прочита протокол.

Ђока Брачинац — На претходној седници, кад смо били код овог члана 16 поред предлога Мике Поповића, био је и мој предлог, да се тај члан са свим укине и да се предлог Мике Поповића одбаци. Међу тим у протокол, мој предлог није унесен. Ја бих молио г. секретара да уђе и то у протокол.

Секретар — Ја примам то да унесем у протокол.

Потпредседник — Пошто је секретар примио да уђе у протокол, прима ли Скупштина прочитани протокол? (*Прима*). Изволте чути молбе и жалбе упућене Нар. Скупштини.

Секретар Љуба Јоксимовић чита:

Нина Р. Арвај из Књажевца; Живана М. Пајића из Београда; Сулејман-бег Алипашевић из Београда; и суд општине кутинске (у ср. нишком) — моле за државну помоћ;

Петко Николић, учитељ из Београда, моли да му се уваже извесне године службе;

Симијан Спасић из Стрменице (у ср. жупском) моли за известан део сеоске утрине;

Илија Пешић и други сељани из Слатине (у ср. лесковачком) моле да им се продужи рок за исплату аграрног зајма;

Јов. Стојиљковић и други сељани из Злокућана (у ср. лесковачком) моле да не плаћају порезу на извесну утрину; Милутин Лепосавић и други из Виче (у ср. добричком) моле за послужитеље у каквом државном надлештву;

Суд општине Велико-Грабовничке (у ср. жупском) моли, да се обвезници из тог села врате II батаљону у Витково;

Суд општине Опаљеничке (у ср. моравичком) моли за привремено механско право;

Благоје Милић и други из Ореовца (у ср. нишком) моле, да се извесни атар одузме од Сићева и прида њиховом селу;

Костадин Милић из Студене (у ср. лужничком) моли да му се врати неправично узета новчана казна;

Марко Николић, бив. арендатор трстеничке скеле, моли да му се плати извесна сума на име накнаде за превоз беганије у српско-турском рату;

Костадин Милић и други из Студене (у ср. лужничком) моле да им се земља поново премери и пореза смањи;

Латинка М. Златановића из Д. Коритнице (у ср. белопаланачком) моли, да јој сина Станка ослободе службења у војсци;

Суд општине Кутинске (у ср. нишком) моли да се групу општине; и

Илија Пешић, механџија из Слатине (у ср. лесковачком); Никола Николић из Богатића (у ср. подгорском); Ђ. Стаменковић и други из М. Плана (у ср. добричком); сељани из Г. Зуничја (у ср. заглавском); Живадин Миленковић из Бруса (у ср. жупском); и пуномоћници Костолачке општине (у ср. пожаревачком) — жале се на поједине земаљске власти.

(Наставиће се)